

Hüperion sorsdala – Sály László új lemeze

[Libisch Károly](#)

on 2015-12-31 at 02:02

A BMC lemezkiadásának elég szép hányada a kortársi és klasszikus műzene. Mint például ez a most bemutatandó, 2015. nyarán megjelent album. Összefoglalómat ezúttal a „kályhánál” kezdem és néhány sorban szólok a zeneszerző, **Sály László** tevékenységéről is.

Sály még [Szervánszky Endre](#) tanítványaként szerzett zeneszerzői diplomát 1966-ban a [Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán](#). 1970-ben [Jeney Zoltánnal](#), [Vidovszky Lászlóval](#), [Simon Alberttel](#) és [Eötvös Péterrel](#) közösen megalapították az **Új Zenei Stúdiót**, a kortársi zene bemutató- és alkotóműhelyét!

Alkotói módszerére nagy hatással volt [Christian Wolff](#) – francia zeneszerző – zenéje és gondolkodásmódja, illetve a zenei minimalizmus – *repetitív zene* – divatja. 1972-ben komponált műve – *Hangok (Sounds for...)* – már egy új időszak kezdetét jelzi, míg a *Kotyogó kő egy korszakban* (1978.) című zongoradarab egy viszonylagos népszerűséget is hozott neki. Az 1980-as évek elejétől rendszeresen komponált színházak számára is. 1990-től a [budapesti Katona József Színház](#) zenei vezetője, illetve ezidőtől 23 évig a [Színház- és Filmművészeti Egyetem](#) tanára is volt.

OLYMPUS DIGITAL CAMERA

Az 1970-es évek közepétől kezdte el **Kreatív zenei gyakorlatok** néven egy – a hangszeres és énekes gyakorlatra egyaránt építő – új pedagógiai módszer kidolgozását („**Sáry-módszer**”), amellyel fejleszti az improvizációs készséget és a koncentrációt, megismertet bizonyos zeneszerzői módszerekkel.

Én munkásságával először a Hungaroton hanglemezein, illetve az **Új Zenei Stúdió** Rottembiller-utcai koncertjein találkoztam. Elég hamar megkedveltem, és gyakorlatilag 1976-tól, 12 éven keresztül megszállottan kerestem az alkalmat műveivel – és az alkotói csoport többi tagja alkotásaival – való találkozásra. Élmények sokasága kötődik nálam a **Stúdió** munkásságához, hézagpótló zenei bemutatóikhoz. Érdeklődésem a rendszerváltás után sem lankadt, de figyelem irányultsága kissé eltolódott, majd – már vidékiként! – csökkent a személyes jelenlétem lehetősége!

Azért tartottam fontosnak mindezt elmondani, mert az új Sáry-lemezen megjelent darabok nem teljesen újak, sőt! Az album 33 év alkotói korszakát fogja át: a legrégebbi 1980-as, míg a legfrissebb 2013-as keltezésű. A 7 mű sugárlemezen való egyidejű megjelenését pedig az indokolta, hogy a zeneszerző a már meglévő, kész darabokat az újakkal kiegészítve sorozattá szerkesztette!

S inentől az ismertetőm személyesebbé válik. Ugyanis elvem az, hogy egy zenemű értékét nem a kompozíciós technikák, a briliáns hangszerelés, a hangok bonyolult szerkezete –és így tovább! – határozza meg, hanem a benne lévő gondolat\érzelmi\spirituális\transzcendens dolgok, és azok hallgatóra – rám! – kifejtett hatása! Magyarul: ha megérint a zene, akkor érdekel, szeretem. Ha meg nem érint meg, akkor NEM érdekel különösebben! Persze, azért a befogadó\kritikus oldaláról legalább a jelrendszer, a felépítmény\zenei szerkezet ismerete is fontos, legalább tájékozódási pontként, útjelzőként...

LÁSZLÓ SÁRY: Hyperion's Song of Destiny / Hyperion sorsdala		
1. There's only ever what there is / Mindig csak az van, ami van (2005)	4' 56"	
2. In memoriam Igor Stravinsky (1990-2001)	6' 28"	
3. Journey to Iztán / Utazás Iztán felé (1980)	4' 51"	
4. Hyperion's Song of Destiny / Hyperion sorsdala (1995-86)	20' 48"	
5. El viaje definitivo (1992)	4' 21"	
6. Ludus choralis (2013)	4' 16"	
7. Hexagramm (1988)	9' 30"	
Total time:	65' 14"	
BHKZ Academy (1, 3-7)	Soloists:	
MR Symphony Orchestra Winds (2)	Klára Csordás – mezzosoprano (3, 5)	
Schola Cantorum Budapestensis,	Lajos Lencsés – english horn (5)	
artistic director: Tamás Buzsáki (1, 7)	Horis Dumitrache – clarinet (5)	
Conducted by Géza Gémesi (1-7)	Lajos Rozmán – clarinet (5)	
	Anna Mérey – violin (6)	
	István Lukácskői – double bass (6)	

A lemezborító színvonalas kísérőfüzetéből nem hiányoznak a zene megismeréséhez – fentebb már említett! – szükséges alapinformációk. A kétnyelvű ismertetőben angolul és magyarul olvasható a darabok leírása, a darabokat egységbe formázó hit\szakralitás leírása, és megtaláljuk a felhasznált versek szövegét – mindkét nyelven. Ez utóbbi azért is érdekes, mert a művek egyike 2 változatban: német és spanyol nyelven hangzik el...

Talán kezdeném a lemez címével: **Hüperion sorsdala (Hommage à Hölderlin)** a nagy német költő **Friedrich Hölderlin** emlékének lett ajánlva. A görög mitológiában **Hüperion** a titánok csarnokának lakója, a 12 titán egyike! **Hölderlin** verse zenei újragondolása képezi tehát a mű – lemez! – központi magját, mely köré – mintegy burokként rakódnak a többi tétetek! Bár a vers a műben **NEM** hangzik fel, érdemes – **Tandori Dezső** fordításában megismernünk:

HÜPERIÓN SORSDALA

*Fönt jártok ti a fény
puha földjén, boldog Géniuszok!
Sugárzó isteni szellők
érintgetnek titeket: szent
húrokon így művésznő
ujja ha játszik.*

Sorstalan, így, alvó csecsemőként
lélegeznek az égiek;
szűzi-szerényen,
bimbón őrzik:
múlhatatlan
virul ott a szellem,
boldog szemeikből
pillant csöndes,
tisztá öröklét.

Nékünk más adatott. Ne lehessen
nyugvásunk helye.
Tűnnek, buknak
a szenvedők,
vakon, egy
órától a másra, mint
a víz verődik
kőről kőre,
éveken át a bizonytalanba.

A sorozat – 7 műtétel! – külső héját 2 Weöres Sándor 2 versének megzenésítése képezi. Közülük az első – **Mindig csak az van, ami van** – nagy kedvencem. A kórus által énekelt szöveg – a zenekari kíséret felett – hamar olyan átváltozáson megy át a hallgatójában, hogy csak a zsolozsma-szerű mormogó dallammozgás marad meg az elrívülésben! A darab végülis egy repetitív zene (variáció), melyben az egybehangzó-jellegűen – usnisonó-szerűen! – megszólaló zenei sorok állandó ismétlésével mindig 1 hang változik a sorok ismétlésekor! A művet a szerző bátyja, **Sári József** 70. születésnapjára komponálta (2005.).

A zeneszerző **Stravinsky** emlékének szentelt második tétel (**In memoriam Igor Stravinsky**) teljesen hangszeres mű. Hangszerelésében – 24 fúvós hangszer! – idézi a nagy mester **Fúvósszimfóniák** című 1921.-es művét. Ez a zene a változás és az állandóság kettősségét adja az olykor kiszámíthatatlan időpontban visszatérő szakaszokkal, motívumokkal. Nem egy könnyű darab: hangzásában inkább a diszszonancia felé közelít, az érzelmeinket – ha hagyjuk ránk hatni a hangokat! – felkavarja...(Az 1980-ban keletkezett mű 2001. évi átdolgozása!)

Utazás Ixtilan felé: mezzoszopránra és 12 hangszer-játékosra, német nyelven... A szöveg eredetije **Juan Ramón Jiménez** spanyol költő verse, melynek német fordítása lett megzenésítve – az utolsó versszak elhagyásával. E folyamatos menet, lépegetés a hegedűk és az ének szabad kánonfutamai által – de számomra mindez túl rideg, sűrű!

Érdekes viszont, hogy a darab kamara-változata, melyben a teljes vers (spanyolul) hangzik fel, egészen más – jobb! – hatást fejtett ki nálam. A hangszerelésben a zene motívumai ugyanazok, de csak 3 hangszeres kíséri az éneket (2 klarinét, 1 kürt). A zenei anyag tömörebb kidolgozása és a kevesebb hangszer áttekinthetőbb hangzása mindenképpen előnyére vált. Az **El viaje definitivo – A végső utazás** –című, ötödikként felhangzó darabhoz. Az átdolgozás az eredetivel párban öleli körbe a címadó, mintegy húszperces tételt.

Talán szokatlan, hogy a **Hüperion sorsdala** (4. tétel) – minden ajánlása és irodalmi ihletettsége ellenére! – zenekari mű. Hangszerelésében 24 vonóshangszer szövetére épül. A statikus zeneként induló hangfüggönyök mögött a nagyság szomorúságát, a sorsszerűséget érzem. Egyáltalán nem zavar, hogy nem hallok ki dallamokat, témákat – pontosítok: hallok, de NEM érdekel, mert a hangmozgások nyugalmi állapotán úszó érzelmi felfeszítettség szinte döbbenetes élményt ad! Az már a képzetesebb zenetudósok, kritikusok feladata, hogy a zenei hatásmechanizmus megfelelő elemeit azonosítsák a hallgatóknak!

A következő (6.) tétel funkciójában a második zenei párja, koráljáték (**Ludus choralis**). A vonósokon felhangzó középtempójú motívumok között időnként felbukkan a lassú koráldallam, szinte”függetlenül” az örökmozgó vonósoktól. Megjelenésével viszont mindig új értelmet kap a motorikus zenei szövet. Kellemes, finom darab.

A zárótétel (**Hexagramm** – jelentése: hatágú csillag, Dávidcsillag) egyszerre utal a hat énekes szólólista és hat hangszer együttesére, és a hatszor háromszólamú, kánonszerű zenei szövetre. A Weöres –vers (**Kínai templom**) tartalmi fogódzót nem nyújt a hallgatóknak, hiszen a csupa egytagú szónak harangszerű „muzsikája” a zeneiség kötészete, hangzások sorozata! És számomra közömbös zene! Sajnálom, ez engem nem ragadott meg!

Ha sorozatként tekintünk a 7 tételre, akkor engem mindez nem győzött meg. Mert a 7 lassú tétel meghallgatása egyszerre számomra kissé fárasztó. Vannak ugyan olyan sorozatdarabok,

amik csak lassú tételeikkel is izgalmasak (**Haydn – *Krisztus 7 szava a kereszten*** vagy **Messiaen – *Négyes az idők végezetésre***), de ez most nem ilyen.

Én tehát azt javaslom, lassan, szünetekkel tarkítva, esetleg a tetszőket újrachallgatva játsszuk le a darabokat. akkor lesz időnk ráhangolódni a tételek érzelmi\tudati üzenetére. Higgyétek el, megéri!

Szolnok, 2015. XII. 30.

Libisch Károly